

Behoudend, nuchter, zuiver

Inenten en
gebedsgenezingen
bestaan in de
Alblasserwaard
naast elkaar

Nabij Kinderdijk in de Alblasserwaard. FOTO ANP/ROBERT VOS

door Marie Verheij

De bof is losgebarsten in de *bible belt*, de gordel over Nederland waar grote concentraties orthodoxe christenen wonen. Ook de Alblasserwaard ligt in die *black belt*. Maar daar leven opmerkelijk genoeg weinig bezwaren tegen inenting. De mensen zijn er nuchter en wars van exaltatie. Vorig jaar nog was de regio het decor van opvallende genezingen. Een schets van de volksaard in de Alblasserwaard.

Als een hoekige noest ligt de Alblasserwaard omsloten door de Lek, Merwede, Noord, Oude Zederik, Linge en het Merwedekanaal op de Nederlandse kaart. Doorkijkjes en vergezichten wisselen elkaar af in het landschap. Intieme weggetjes, weilanden, dijken en donken en strandjes bepalen het panorama, omzoomd door wuivend riet. Bermen en waterkanten staan vol wit fluitenkruid en geel koolzaad. Dorpen slingeren als linten door de polders, met de vrolijk meanderende riviertjes Giessen en Alblas. Stadjes pronken met monumentale panden. Statige kerkstorens koesteren hun belendende sobere vergaderlokalen die namen dragen als Eben Haëzer.

Eeuwenlang kampen de bewoners van de Alblasserwaard met de vraag hoe droge velden te houden. Tot ver in de dertiende eeuw bestond het gebied uit moeras. Steeds weer probeerde het water het land te heroveren. Dijkdoorbraken en overstromingen waren schering en inslag. Met verbeten ijver ontgonnen de mensen strook voor strook de polders. De smalle repen land worden gescheiden door sloten, met aan weerskanten knotwilgen. Overal grazende koeien en aan de einder altijd wel een molen. Vorig jaar was dit gebied het decor van een aantal miraculeuze genezingen. Het huis aan de Heulenslag, even buiten Bleskensgraaf, getuigt ervan. Vanaf Pasen 2007 hangt hier een bord met de tekst 'Omdat Jezus leeft ben ik niet bang meer voor morgen'. Met dit gebaar geeft Janneke Vlot (1962) blijk van haar genezing. De echtgenote van Teus Vlot stond vorig jaar 4 maart van de ene op de andere dag op uit haar rolstoel. Dat gebeurde tijdens een dienst van gebedsgenezing in het verre Leiderdorp. Opeens was ze vrij van een posttraumatische dystrofie die haar bijna achttien jaar aan bed had gekluisterd.

EMOTIONELE HUISHOUDING BLIJKT MOEILIJK TE VATTEN

Het is niet voor het eerst dat er in de Alblasserwaard sprake is van wonderen. Al in 1752 gaf uitgever D. Balk in Workum een geschriftje uit met de titel *Kort verhaal van eenige ongewoone gemoedsbewegingen, onder de inwoners van verscheiden dorpen in de Alblasserwaard*. Dat beschrijft de krachtige opwekking die in 1752 door de Zuid-Hollandse dorpen waaide. Die begon niet in de kerk, maar onder jonge kinderen op de scholen. Godsdienst speelt een dominante rol in de Alblasserwaard, zegt antropoloog Jojada Verrips. Hij verrichtte ruim dertig jaar geleden een studie in Ottoland. Hij vindt het niet gemakkelijk de diffuse volksaard te duiden. „De emotionele huishouding en de gevoelswereld van de Alblasserwaard vat je niet in een paar woorden samen.” De geloofsbeleving is gedifferentieerd. „De gereformeerde motoriek is anders dan de hervormde”, stelt hij. Een kenmerk van de Alblasserwaarder is dat

hij behoudend is, iemand met een bevindelijke inslag. Agnes Amelink, schrijver over gereformeerden, groeide op in de pastorie van het Lekdorpje Langerak. Zij noemt het milieu van haar jeugd „piëtistisch.” De bonders, hervormden op gereformeerde grondslag, zijn het sterkst vertegenwoordigd in de Alblasserwaard en dan vooral in de Graafstroom, zegt oud-politicus Willem Aantjes. Aantjes kan het weten, afkomstig als hij is uit een Bleskensgraafs bondsnest. Bij zijn ouderlijk huis werd begin dit jaar zijn borstbeeld onthuld. Gereformeerden horen vooral in de Giessenlanden. Verder zijn er christelijk-gereformeerden, vrijgemaakten, oud-gereformeerden, 'gergemers' en 'herstelden', evangelisten en andere charismatischen. „Er is wel eenige neiging tot separatisme”, staat in een politierapport uit 1835, gemaakt op verzoek van het ministerie van Godsdienstzaken. Over het algemeen zijn de mensen er trouw en eerlijk. Ze staan voor hun zaak. In de oorlog wisten ze wie ze moesten gehoorzamen: God boven alles. Een bekende verzetsman, het latere Tweede Kamerlid Maarten Schakel, kwam uit de boezem van de Alblasserwaard. In Noordeloos staat een replica van zijn koperen buste.

TEGENDRAADSE BOER DURFDE HET AAN MET ROODBONT

Halverwege de twintigste eeuw zou J.W. Ooms in zijn boeken een geromantiseerd tijdsbeeld schetsen over de Alblasserwaard. Hij liet rijke en gierige boeren, arme arbeiders en daggelders de revue passeren. Verder gaf hij inzicht in het bijgeloof in de Alblasserwaard, dat zou voortvloeiën uit de angst voor het water. Zo liep het slecht af met degene die op de waterzolder werd geboren in de tijd dat de waard blank stond. Onrust gaf de aankoop van een rode koe. Waar heel de Alblasserwaard zwartbont veed had, meende men dat een roodbonte tot rampspoed leidde. Alleen een tegendraadse boer durfde het aan met roodbont. Mogelijk heeft de relatief moeilijke bereikbaarheid van de streek ermee te maken dat de bevolking van de Alblasserwaard langzaam terugloopt, denkt Hans van den Heuvel (1941) in zijn herenhuis aan de Voorstraat in Vianen. Zijn wieg staat in Ameide. Hij ging in 1959 in Utrecht studeren. Na een loopbaan als directeur voorlichting bij Defensie in Den Haag is hij weer kind aan huis in zijn geboorteplaats. Hij werd voorzitter van de historische vereniging van Ameide-Tienhoven. „Je merkt aan de bevolking dat ze is opgegroeid in een lastig toegankelijk gebied dat ingeklemd ligt tussen de rivieren. De verbindingen zijn in de achterliggende halve eeuw zelfs minder goed geworden. De bevolking groeit op in een streek waar het moeilijk communiceren is met andere regio's van het land. Dat werkt in op het karakter en het denken en werken van de mens.” Totdat de televisie doorbrak, bleef de Alblasserwaard naar binnen gericht. Mensen

DREIGING VAN HET WATER MAAKTE MENSEN ZOWEL LIJDELIJK ALS SOCIAAL

kwamen vaak pas op latere leeftijd in contact met andersdenkenden. Rooms-katholieken bleven een zeldzaamheid. Toen Ambonezen kwamen bijverdienden met de kersenpluk, waren zij een bezienwaardigheid – buitenstaanders werden vreemden genoemd. Een andere tendens is de vergrijzing, meent Van den Heuvel. „Het is geen gebied waar grote woningcontingenten bij komen. Het gevolg is dat de bevolking qua politieke, maatschappelijke en kerkelijke oriëntaties traditioneel blijft. Dat krijgt zijn weerslag in een overtegenwoordiging van de Christen-Unie en de SGP.”

NIET TRADITIONEEL IN DE REMMENDE BETEKENIS

Toch blijkt de Alblasserwaarder rekbaar in zijn conservatisme en vertoont hij op dat vlak een souplesse die de Veluwnaar mist. Waar in een aantal plaatsen de dodenherdenking dit jaar vandaag, 3 mei, wordt gehouden, maakt Ameide een uitzondering. Overleg tussen de historische vereniging, het organiserend comité en de kerkelijke autoriteiten, leidde ertoe dat de kerken hun aanvangstijden van de diensten morgen aanpassen. Van den Heuvel over dit herenakkoord: „Alblasserwaarders zijn niet traditioneel in de remmende zin van het woord. Als er ontwikkelingen zijn waarvan men de redelijkheid inziet, doet men daaraan mee. De Alblasserwaarder is gehecht aan zijn eigen standpunt zonder zich af te sluiten van anderen. Hij wil overtuigd worden op basis van argumenten.” Traditionele opvattingen op kerkelijk, politiek en maatschappelijk gebied paren zich in de Alblasserwaard aan een enorme ondernemingsdrang. Kees Bakker (1939), die jarenlang burgemeester in de Alblasserwaard is geweest en er is geboren en getogen, herkent dat. „De Alblasserwaard is in religieus opzicht behoudend, maar op het gebied van economische ontwikkeling niet. De agrarische sector loopt hier voorop”, formuleert hij in zijn woning in Ameide. Na de Tweede Wereldoorlog werd de Alblasserwaard opgenomen in de vaart der volkeren. Het aantal gemeenten werd van 34 teruggebracht naar 12. De ruilverkaveling kreeg zijn beslag – er werden wegen aangelegd waardoor het minder stil werd – en de dijkverzwaring werd ingezet. Bakker: „Dat had heel wat voeten in aarde. Maar ondanks al die vernieuwingen behield de waard zijn karakter.”

De taaië worsteling met het water leverde een sterke onafhankelijkheidszin van de bevolking op. „Er heerst een geweldige gemeenschapszin die tegen chauvinisme aanhangt”, typeert Van den Heuvel. Hij illustreert dat met de jaarlijkse paardenmarkt in Ameide. „De bevolking wil met elkaar zorgen dat die op een zinvolle manier in stand blijft. Deze traditie mag geen lege huls worden.” Bakker noemt de lustrumfeesten in augustus, een erfenis van koningin Wilhelmina's verjaardag op de 31e van die maand. „Zulke gebeurtenissen kweken een enorme saamhorigheid onder de dorpelingen.” Aantjes meent dat de Alblasserwaarder door de dreiging van het water een lijdelijk trekje kreeg. „Men voelde zich erg afhankelijk van het water. Aan de andere kant ontstond daardoor een sterke sociale inslag. Als er een boerderij afbrandde, kwam het hele dorp in het geweer om te helpen. Het is het besef dat je niet alles in de hand kunt hebben, maar als iets je overkomt, moet je doen wat je hand vindt om te doen. Vanuit die optiek is het verklaarbaar waarom een Alblasserwaarder geen bezwaar heeft tegen inenting.”

HUIVERIGE OPSTELLING TEN OPZICHTE VAN GENEZINGEN

Vanouds speelde de uitverkiezingsleer een rol in de Alblasserwaard. Er bestaat in bepaalde kringen nog altijd schroom aan het heilig avondmaal te gaan. Dat alles maakte het leven van de mensen er niet gemakkelijker op, blikt Van den Heuvel terug. Deels mag de verzuilde structuur dan nog intact zijn, ze is lang niet meer zo geprotonceerd als enkele decennia geleden. De absolute zondagsrust bestaat niet meer, terwijl ze eens volstrekt werd geëerbiedigd, ook door degenen die niet ter kerke gingen. Wordt vroeger de sociale controle als drukkend ervaren, nu is dat een stuk minder, vertelt Bakker. Hij ervaart de toegenomen economische onafhankelijkheid van de mensen als een groot goed. „Echte armoede bestaat er niet meer. Het voorzieningsniveau is opgeschroefd. Ook in de Alblasserwaard worden de mensen gezonder en ouder.” Hij heeft deze zin nog niet uitgesproken of er gaat een belletje: zijn bij hem en zijn vrouw inwonende en bedlegerige eenzijdig verlamde hoogbejaarde schoonmoeder vraagt assistentie.

De vraag of gebedsgenezingen in het Alblasserwaardse beeld passen, valt moeilijk te beantwoorden. Een feit lijkt wel dat sommige kringen in de ban zijn van het evangelicalisme. Bakker, ouderling in de gereformeerde kerk, merkt bijvoorbeeld een groeiende behoefte aan ziekenzalving. Terwijl bij pastor Huib Klink in het hervormde Hoor naar het eerste verzoek daarvoor nog moet binnenkomen. Zelf staat Bakker met gemengde gevoelens tegenover de gebedsgenezingen. „Je mag natuurlijk altijd bidden om genezing. Maar een gebed wordt niet altijd verhoord. In en-

kele gevallen bij ons in de gemeente, waar veel voor wordt gebeden, laat genezing op zich wachten. Je kunt ook bidden om aanvaarding, kracht en troost, hoewel dat niet altijd gemakkelijk is. Als mijn schoonmoeder 25 jaar zou zijn geweest, had ik om genezing voor haar gebeden. Nu zij negentig is, ligt dat anders.”

EEN WONDER MOET EERST MAAR EENS BEKLIJVEN

De zich postcalvinist noemende Verrips kan het zich voorstellen dat de gemiddelde Alblasserwaarder huiverig staat tegenover wonderen en genezingen. „De kerkelijke ligging van de mensen die werden genezen, is bepalend. Genezingen – actief omgaan met het geloof – passen niet echt bij de passiviteit van het geloof van de Alblasserwaard. Het kunnen haast geen echte zwaren zijn geweest, omdat die geneigd zijn ziekte te interpreteren als een soort straf van God voor een zonde, ofschoon lang niet altijd. God of 'de Heere' kan ziekte zelfs gebruiken om iemand af te houden van een zondige daad. Ook de duivel en zijn trawanten kunnen iemand met ziekte slaan. Zware gelovigen verlaten zich liever op God dan op wereldse personen en kwakzalvers, want dat beschouwt men als spelen met vuur. Je kunt niets toe- of afdoen aan je lot, dus knoei niet met mensen die dat wel doen en daarmee eigenlijk de plek van God innemen.”

Een Alblasserwaarder weet niet goed raad met gebedsgenezingen, veronderstelt Aantjes. „Hij staat sceptisch tegenover wonderen, maar zal zich hoeden voor uitspraken. De streekbewoners misgunnen genezingen niet en zullen niet oordelen, laat staan veroordelen. Wel zullen ze vraagtekens plaatsen als er veel vertoon aan genezingen wordt gegeven – denk dan aan interviews en spectaculaire dankdiensten. Ze kunnen dit moeilijk verenigen met de devotie die zo'n wonder in hun beleving zal oproepen.”

Janneke Vlot leidt sinds 4 maart vorig jaar een totaal nieuw leven. Tassen vol morfine die aan haar bed hingen, zijn verdwenen. „Het is niet te bevatten. Alle pijn is weggenomen. Ik heb veel meer energie gekregen. Nu ben ik de hele dag in de weer. Het wonder wordt iedere dag groter. Ik ben stil van zoveel genade.”

Nog elke dag ontvangt ze reacties. Er zitten er bij waaruit ongelooft spreekt: je zit zeker weer in je rolstoel. „Daar word ik koud van. Deze mensen zien het wonder van God als iets van de duivel. Terwijl ze in dezelfde wonderboom geloven en dezelfde Bijbel lezen als ik. Waarom zou God alleen in de tijd van de Bijbel mensen hebben genezen en niet nu? God leeft nog steeds en laten we Hem danken voor dit wonder. Ik ben niet bang voor de toekomst. We leven in een gebroken wereld. Als ik weer ziek word, zal Hij me er doorheen helpen. Daarom dank ik Hem iedere dag.”